

1 VEŘEJNÝ SEKTOR, VEŘEJNÁ EKONOMIKA

Cíle kapitoly

Cílem vstupní kapitoly je nalézt odpověď na otázky:

- co znamenají pojmy veřejný sektor, veřejná ekonomika, veřejné finance,
- jaké funkce v ekonomice plní veřejné finance.

Požadované vstupní znalosti

Základní ekonomické kategorie: ekonomické systémy, křivka produkčních možností, externality,

Průvodce studiem

Pro chápání systému financování regionálního školství je vhodné se v první řadě zabývat otázkami jeho začlenění a úloze v ekonomickém systému státu a uvědomit si existující vztahy mezi jeho jednotlivými částmi.

1.1 Ekonomické systémy

V úvodu je vhodné připomenout, že v ekonomické teorii se vymezují tři základní ekonomické systémy, kterými jsou:

- systém zvykový,
- systém příkazový (plánovaná ekonomika),
- systém tržní.

Tržní systém, typický pro demokratické společnosti, se v reálné praxi v čisté podobě nevyskytuje. I my se v současné době pohybujeme v *modifikovaném* tržním ekonomickém systému, tedy přesněji ve **smíšeném** ekonomickém systému.

Smíšená ekonomika

Tento systém v sobě zahrnuje z pohledu zdrojů financování činnosti a užití jejích výsledků dva sektory:

- a) sektor **privátní** (tržní, ziskový),
- b) sektor **veřejný** (netržní, neziskový).

Účastníky tohoto systému jsou tři základní skupiny ekonomických subjektů:

- a) **domácnosti**,
- b) **firmy**,

- c) **veřejný sektor** (v některých publikacích nepřesně označovaný jako stát nebo vláda), který se v některých případech chová jako firma, v některých jako domácnost, a přitom současně oba předchozí subjekty ovlivňuje (řídí, reguluje) prostřednictvím řady nástrojů.

Školství, **školský systém, je součástí veřejného sektoru** a z tohoto důvodu nebude na škodu vymezit stručně několik pojmů, které souvisí s veřejným sektorem a jeho působením v ekonomice.

1.2 Veřejný sektor

Veřejný sektor

Vznik a vývoj veřejného sektoru přímo navazuje na vývoj vlastnických vztahů. Vznikem – vydělením – **soukromého** vlastnictví vzniká na druhé straně vlastnictví „nesoukromé“, tedy **veřejné**. Veřejné vlastnictví je majetek, který má možnost užívat celá daná společnost a k jeho správě a využívání jeho funkcí jsou navíc nezbytně potřebné ekonomické zdroje.

Zdůvodněním příčin vzniku a existence veřejného sektoru se velmi intenzivně zabývala řada ekonomů jako Smith, Stieglitz, Musgrave a další, přičemž vznik a existence veřejného sektoru je zdůvodňována „vznikem a existencí externalit“¹, nebo konstatováním, že „tržní mechanismus sám o sobě není schopen zajišťovat všechny potřebné ekonomické funkce“ – existuje tzv. **tržní selhání**.

To je právě důvod, proč existuje veřejný sektor, a to, co jeho činnost umožňuje a současně zajišťuje, je označováno jako veřejná politika.

„Veřejný sektor je část národní ekonomiky, ve které subjekty produkující statky získávají prostředky pro svoji činnost cestou **přerozdělovacích procesů**“.²
Cílem není dosažení zisku, ale dosažení užitku.

Veřejná ekonomika

Pod pojmem **veřejná ekonomika** pak můžeme rozumět např. „veškeré sociálně ekonomické činnosti řízené státem, které produkují **netržní statky**“ (veřejné statky).

Funkce veřejného sektoru

Úlohu veřejného sektoru je možno specifikovat prostřednictvím funkcí, které v ekonomice plní. Těmito funkcemi jsou:

- funkce **ekonomické** – zejména zajištění potřebného množství statků, které není schopen zajistit ziskový sektor,
- funkce **sociální** – zejména zajištění podmínek pro „*kvalitu života*“,
- funkce **politické** – zejména podporovat sociální smír ve společnosti, který přináší ekonomické efekty,
- funkce **etické** – podpora pozitivních charakteristik každého člena dané společnosti.

¹ Viz poznámka k tržnímu selhání.

² STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. Veřejná ekonomie pro školu i praxi.